

Osaammeko lukea näkemäämme?

Nuoriso viettää yhä enemmän aikaa television, internetin ja peliviempeleiden äärellä. Onko kyse vain harmittomasta ajanvietteestä vai voiko kuvatulva vahingoittaa lapsen mieltä?

"Jos asiaa tarkastellaan puhtaasti ajankäyttönä, törmätään tavallisiin kasvatuskysymyksiin, jotka vanhempien on ratkaistava: Mistä mediaan käytetty aika on poissa, minkä verran lapsi tarvitsee aikaa esimerkiksi koulutehtäviin ja sosiaaliseen elämään? Johonkin pitää raja asettaa", sanoo Lapin yliopiston kasvatustieteen professori, mediakasvatustutkija **Juha Suoranta**.

Jos pureudutaan kuvamedian sisältöihin, ongelma on paljon laajempi. Suoranan mukaan televisio, netti ja tietokonepelit tarjoavat nuorille enimmäkseen samaa maailmankuvaa kuin aikuisillekin: yksipuolista, pinnallista ja pelkistettyä.

"Hallitseva ideologia on se, että ihmisten pitää kuluttaa mutta pysyä muuten passiivisina", hän arvioi.

Media nykykulttuurin peilinä ilmenee tavassa, jolla käsitellään kalastaja **Pentti Linkola**.

"Hänestä on tehty aito toiseus, kummajainen, joka on eri puolella kuin me. Toiseus auttaa meitä pysymään muuttumattomina, voimme projisoida muutoksen välttämättömyyden Linkolaan, pois itsestämme. Riippumatta siitä, onko Linkola oikeassa vai ei, miksei häntä voitaisi nähdä ihmisenä, joka puhuu rehellisesti omasta puolestaan?", Suoranta kysyy.

Mistä tulevat hyvikset ja pahikset?

Säilyttääksemme kriittisyytemme ja voidaksemme ottaa vastuuta itsestämme, toisistamme ja luonnosta, tarvitsimme medialukutaitoa. Juha Suoranta pitää sitä nykyajan lukutaitona.

"Siinä piilee se ristiriita, että koska ihminen on oman kulttuurinsa tuote, aikalais-hulluutta on vaikea havaita. Siksi median kysymyksenasettelu otetaan vastaan tosiasiana, jolle ei ole vaihtoehtoja."

Monia lasten mediatottumukset silti huolettavat. Suoranan mielestä pelkkä huoli on hedelmätöntä.

"Pitää siirtyä huolesta tekoihin. Se ei vaadi välttämättä akateemista tietopohjaa

vaan arkista viitseliäisyyttä, kodin yhteisiä television katselutuokioita tai tutustumista pelien juoniin, kysymyksiä: mitä tehtiin, miksi ja oliko se oikein vai väärin — ne selvittävät monta asiaa."

Peruskysymys on se, miksi jokin kiinnostaa.

"Siihen ei ole yksiselitteistä vastausta. Mutta jo pikkunassikka tietää, että Tepsi on hyvä ja Kärpät huono — tai toisinpäin. Hän alkaa jäsentää maailmaa hyvän ja huonon akselille, ja siihen iskevät propagandistit ja mainonnantekijät. Aikuiseksi tultuaan hän on jo oppinut, ketkä ovat sotilaita ja ketkä terroristeja", Suoranta mainitsee.

Televisio, netti ja pelit ovat perheissä usein juuri siksi, ettei vanhempien tarvitsisi käyttää energiaansa lasten kanssa tou-

huiluun. Jotta lapset eivät jäisi tyystin ohjelmamaakarien armoille, mediakasvatus olisi ulotettava kouluihin.

"Mediakasvatusta toteutetaan nykyisin niin sanotulla läpäisyperiaatteella niin, että se sivuaa jokaista oppiainetta. Jos se otettaisiin tosissaan, se olisikin paras keino. Mutta oppiainekeksessä koulussa läpäisyperiaate tahtoo jäädä kuolleeksi kirjaimiksi. Siksi mediakasvatuksestakin pitäisi tehdä oma oppiaine", Suoranta sanoo.

Koulutusjärjestelmä kulkee silti jälkijunnassa eikä takaa sitä, että ihmisten media-ymmärrys lisääntyisi.

"Muutamissa kouluissa on saatu positiivisia tuloksia rohkaisemalla nimenomaan lasten omaa tekemistä. Herääminen niin opettajissa kuin oppilaissakin voi tapahtua kuitenkin vain yksilötasolla, mihinkään kulttuurimuutukseen en usko."

Pelastiko tietsikka räksänpesät?

Myös ihmisen luontosuhde muovautuu Suoranan mukaan yhä selvemmin median välityksellä.

"Tosin putipuhdasta, suoraa luontosuhdetta ei liene ikinä ollutkaan — luonto on ikään kuin aina annettu jossakin merkityksessä. Ennen se liittyi lähemmin suoraviivaiseen selviytymiseen, nyt se on paitsi raaka-ainevarastona myös nautinnon lähteenä."

Ja kun kehitysmaiden luonto asukkaineen on riistetty tyhjiin, siitä tulee länsimaiden katastrofivarasto.

"Ranskalainen filosofi **Jean Baudrillard** on käyttänyt käsitettä "katastrofispektaakeli", jolla tarkoitetaan esimerkiksi luonnontuhoja ja nälänhätiiä, joilla ruokitaan länsimaiden ihmisten medianälkää", Suoranta valaisee.

Kuvamedia varastaa nuorten aikaa myös luonnossa liikkumiselta ja oma-kohtaiselta luonnon tutkimiselta. Suoranta hymähtää, että luonnon kannalta siinä on jotakin hyvääkin.

"Vielä 1970-luvulle asti useimmat pikkupojat kiipeilivät lintujen pesillä ja tekivät aikamoista tuhoa. Nykyisin sen lajin ilkeä on kokonaan loppunut, kun vintit nököttävät sisällä koneiden äärellä."

JARMO PASANEN

